

Közelebb a jelenhez

Történeti kutatások a múzeumban

A múzeumok reneszánszukat élik. Ahogy az egykori régiség-tárakból és ritkasággyűjteményekből egy, a társadalmi mozgásokhoz igazodó, sok profilú tudományos és közművelődési intézménnyé lett a múzeum, úgy váltak a muzeológusok a régi írásokban gyakran föllelhető „múzeumbogarakból” széles látókörű, a múzeumi tevékenység minden feladatából részt vállaló, e korban élő, mai módon gondolkodó kutatókká.

A múzeumok tevékenységének gazdagodásával mind közelebb kerülünk a mához, a múlt megismerésével jobban megértjük jelenünket és jövőnket. Nem véletlen, hogy a Csongrád megyei Múzeumok Igazgatóságán is megalkult a közelmúltban a legfiatalabb kutatócsoport, az új és legújabb kori történeti osztály. Fialtal munkatársai — Zombori István osztályvezető, Nagy Adam és Sipos József történetész-muzeológusok — előtt nagy feladatok állnak. Össze kell fogniuk a megye múzeumaiban folyó kutató- és feldolgozó munkát, s eleget kell tenni saját célkitűzéseiknek. Meg-

chini- és Károlyi-uradalmak agrárceleségének életére, harcaira vonatkozó dokumentumanyagot.

A tudományos feldolgozó munka elsősorban az említett területeken folyik. Szinte előmunkálata lehet a majdani megyetörténeti monográfiának az a jövőre megjelenő önálló kötet, mely *Pusztaszer történetét dolgozza fel a honfoglalástól 1945-ig*. Jövőre várható az az érdekes és izgalmas tudományos munka is, amely *Bél Mátyás 1700-as éveiben készített Csongrád-Csanád megyei leírását adja közre*. Az osztály gondolja az új és legújabb kori történeti pályázatot is. Elsősorban falu- és üzemtörténetek, visszaemlékezések gyűjtésére inspirálják a szűkebb pátriájuk iránt érdeklődő múzeumbáratokat.

A leleltető, -gyűjtő- és tudományos munka mellett az új és legújabb kori történeti osztály is részt vállal a közművelődési feladatokból. Október 11-én a tadjáni 1. számú iskola Révai József nevét veszi fel. Erre az alkalomra az osztály dokumentumkiállítást állít össze. Az 6 feladatok a Kommunizmus Magyarországi Pártja megalakulásának 60. születésnapjára, majd a Tanácskörtársaság évfordulójára méltó dokumentumanyagot tisztelegni. Az 1879-es „nagy szegedi árvíz” centenáriuma is kiállítással készülnek, mely az árvíz eseményei mellett felöleli a Tisza-szabályozás dokumentumait, bemutatja a város lakosságának harcát és a hatalmas védelmi munkálatokat, valamint Szeged fejlődésének álmomásait az elmúlt évszázadban. Ennek a kis közösségnek a munkájára az *Épülő Szeged és a Vasvirágok* című állandó kiállítás is a Móra Ferenc Múzeumban. Ezenkívül vetélkedőket szerveznek, s szeretnék megvalósítani a *múzeumi történelemórák* rendszerét is.

Zombori István elmondta, hogy munkája és hobbija szerencsésen találkozott, elsősorban a törökellenes háborúk kérdése érdeklik, és Béj Mátyás említett megyeleírásait rendezi sajtó alá. A régi szegedi várva vonatkozó képi ábrázolások kötetét sem pusztán álom számára. Sipos József az 1919 utáni ellenforradalmi korszak, a Bethlen-konzolidáció és a Nagyatyádi-féle kisgazdapárt tevékenységét vizsgálja, ezeknek hatását a megye szegényparasztosága és agrárproletariátusa gazdasági, társadalmi, politikai, ideológiai, életmódbeli helyzetére. Nagy Adam gazdaságtörténeti kérdésekkel, ár- és pénzügyi viszonyok alakulásával foglalkozik, melyek szervesen kapcsolódnak numizmatikai kutatásaihoz.

A szegedi Móra Ferenc Múzeum új és legújabb kori történeti osztálya nemrégiben alakult. Céljai körvonalazódtak, feladataikat nagy lelkesedéssel igyekeznek megvalósítani. Biztosak lehetünk abban, hogy munkájuk eredményeivel gyakran találkozhatunk kiállításokon, tudományos közleményekben, múzeumi évkönyvekben, önálló kötetekben.

T. L.

Mit csinálhat az ember egy esős szombat hosszán? Keres a polcon egy olyan könyvet, amely muzsika mellett is olvasható. Valami könnyűt, Grieg, vagy Dvorák zenéjéhez, hogy fél figyelemmel is érteni lehessen. Kissé szórakozott matatók közben akadt a kezembe Max von de Grün Igéret és valóság című kötete a Modern Könyvtár sorozatban. A könyv fülsze szerint a bányászok lett munkásiró nyugatnémet kisemberekről rajzol hű képet, s a megszólaltatott riportalanok valóságai gyakran meghökkenítően rácafolnak beidegződött fogalmainkra az NSZK-val kapcsolatban. Eleinte ímmel-ámmal lapoztam bele egy munkásnőről szóló portréba, de aztán mindjárt lehúzódtam egy székre, s a lemezjátszót is elnémetíttam. Egy szuszra „faltam föl” a riportgyűjteményt, mert számomra izgalmasabbnak bizonyult, mint egy divatos krimi. Úgy érzem, többet megtudtam belőle a kapitalista viszonyok között élő emberek mai problémáiról, szorongásairól, érzéseiről, mintha fél esztendeig köztük szemlélődtém volna.

Engedtesek meg éppen ezért, hogy az arcképek közül két asszonyt röviden bemutassam annak reményében, hogy több olvasónk érdeklődését is fölkeltem az Igéret és valóság iránt. A könyv második részében egyébként Nyugat-Németországban dolgozó vendégmunkások életével is megismerkedhetünk.

Gertrúd Eisold

ma 35 éves, húsz éve dolgozik a porcelániparban végig ugyanannál a cégnél Selbben. Férje a szomszédos Rostenhal-féle szigetelőgyárban kapott munkát. Két és fél szobás komfortos, 51 négyzetméter nagyságú lakásban laknak, s 140 márkát fizetnek érte. Nincs gyerekük, nem is akarnak. Gertrúdnak minden hónapban megvan kerekén a bruttó 850 márkája, s ebből 650 márkája marad meg tisztán.

Igy beszél: Én annak idején kávéskannákat nyomtam, naponta 120 darabot, akkor megvolt a bérem. Aztán betettek a műhelybe három görög nőt, ők aztán nyolc hét elteltével nyomták 180 kannát, erre azon nyomban felemelték az akkordot. Ezek tiszta hülyék, ha lehetne, még a latrinára is magukkal vinnék a munkát... A cégek legszívesebben kizárólag vendégmunkásokkal dolgoztatnának, azokkal lehet mindent csinálni.

Gertrúd asszonyt nem érdekli a politika, azért szavaz az SPD-re, mert a férje is ezt teszi. — Ami a keleti politikát illeti, a kisebb gondom is nagyobb annál. Mi közöm a Kelethez? Schirndingnél van a határátkelő, a napi vízum nem probléma. De mit keresnek ott, nem érdekel. Helyette több órást túsíkat teszünk, aztán jól belakunk valahol, és este úgy érünk haza, hogy csak beesünk az ágyba és már alszunk is.

Férjének hat fiútestvére van, neki egy sem. A sógoraival nem érintkezik. — Jó dolog a rokonság, pláne, ha a rokonok az Észak-sorban laknak. Valószínűleg elvárják, hogy őket tömjük a pénzünkkel. Még ma fel kéne akasztani, aki csak ki is találta a rokonságot... Hébe-hóba megnézzük a tévén az NDK-

Arcképek az NSZK-ból

adást, azt persze, csak fekete-fehérben, leginkább csak akkor, amikor azok a régi filmek mennek a 30-as és a 40-es évekből.

Kiléptek az egyházból, mert kettőjüknek havi 25 márka egyházi adót kellett fizetni, az egy évben 300 márka, úgymond vehetnek érte minden hónapban három rekesz sört. — En mindig mondom a férjemnek: fűtyülj a politikára, az a fontos, hogy jól éljünk, legyen meg a négy falunk, az élet úgyis rövid, mit bánom én ha odakint beverik is egymás fejét. Egyszer én is elmentem egy választási gyűlésre, hát az elég is volt nekem, csak pofáznak, ahogy a saját zsebük megkivánja, pontosan úgy, mint a templomban, ott is csak a nagy blabla megy.

Elmondja Gertrúd azt is, hogy a gyárban az embernek nem lehet nagy szája, rögtön az ismerős hüvelykujj-mozdulattal felelek: kifelé! — Valamikor még megengedhettem magának valamit az ember, nem kellett mindenhez jó képet vágni, de manapság ez már nincs, minden németet három külföldivel is tudnak pótolni. Ki vagyunk szolgáltatva, ezek a digók meg csak állnak ott, és vigyorognak. Ha mondanak nekik valamit, ők csak annyit szólnak: si, si. Mindent megcsinálnak, még a művezető fenekét is kitorlónék, teljesen tönkretesz az akkordunkat ez a külföldi csürhe. Nem, én nem tudom őket sajnálni, mikor napról napra beleköpnék a leve-szünkbe.

Az ember értékéről, megbecsüléséről csak ennyit mond: — Amikor baleset történik — néhány napja valakinek leszakította a gép a hüvelykujját — akkor legelőször is azt nézik meg, a gépnek nem esett-e baja, és csak azután keresik meg a levágott ujját. Hüvelykujj nélkül megy a verki, gép nélkül azonban nem.

Anita Kolbe

fodrásznő, 1948-ban született a dél-vesztfáliai Arnsbergben. Az apja régebben a szemétszállítóknál dolgozott, majd föltörtantotta magát és most ebadó-nyilvántartó a városházán. Anitát 17 éves koráig otthon állandóan ütötték-verték, ezért ma, amikor 800 márkát keres tisztán, és önállóan él, így beszél a szüleirol: — Ha meglátom az utcán, hogy az apám, vagy az anyám jön velem szemben, sarkon fordulok, el sem tudom mondani, mennyire gyűlölöm mindkettőjüket. Néha csodálkozom, hogy még nem öltem meg őket. Nagyon is meg tudom érteni, amikor azt olvasom, hogy egy fiú vagy egy lány megölte a szüleit. Mindet fölmenteném.

Harmadik éves ipari tanuló korában ismerkedett meg férjével, az akkor 25 éves Edwin Kolbe pincérrel, aki mindjárt az első este elvette a szüzességét. A magzatot Essenben 500 márkáért elhajtatták egy nővel, aztán összeházasodtak. Jól ment nekik, új Wolkswagent is vettek. A fodrászatban legtöbb vendég ragaszkodott Anitához, tud-

ták róla, hogy három szakmai versenyen is győzött. Amikor a helyi újság fényképes cikket közölt róla, mézes-mázos arccal megjelent az anyja, de kidobta, hogy látni sem akarja többé. Szakmailag minden jól ment, a főnöke három hónap alatt 200 márkával emelte a fizetését, de nem a tudása miatt: egy napon, mikor senki sem volt a szalonban, a szoknyája alá nyúlt. Pofon vágta, aztán másik fodrászatot keresett.

Hanem később a férjével kezdődtek a bajok. Amikor már hosszú ideje reggelfelét járt haza, Anita kérdőre vonta: Edwin nem felelt, csak nekiesett, s olyan rettenetesen elverte, hogy három hétre betegápolmányba kellett mennie. A férjét nem látta sokáig, elhagyta a lakást is. Aztán egy napon egy lánnyal megvárta a szalon előtt és arra kérte Anitát, hadd mehessenek föl a lakásba, a holmiját akarja elvinni. — Ez ellen nem lehetett kifogásom, beleegyeztem. Hihetetlenül hangzik, de igaz, azok ketten alig léptek be a lakásba, Edwin a szó szoros értelmében letépte a lányról a ruháját, és még mielőtt egyáltalán felfoghattam volna, mi történik, azok már ott feküdtek a lakószoba szőnyegén és izlétek egymással, és én nem tudtam, ordítsak-e, nézzem-e őket, vagy mit. Kirohantam, lent ültem a gondnoklakásában, bögtém és mindent elmondtam nekik. Ekkor a gondnok fölment, s egy pár perc múlva szörnyű robajt hallottunk. A gondnok egyszerűen lehajította őket a lépcsőn.

Anita Kolbe maradt a 48 négyzetméteres lakásban, a bére 116 márka, aránylag olcsó. Lezárt életének egy fejezetét, s dolgozott szorgalmasan. — Nem akarok én semmit se hallani, eleget kapok ebből a szalonban, kétségbeeszt, mi mindent hall az ember, az asszonyok képtelenek tartani a szájukat. Ahogy leszedik a férjükről a keresztvizet... Ha a férfiak tudnák, miket beszélnek róluk: utálatos kéjenc, vén impotens figura, beszari alak, ezek még a legártatlanabb kifejezések, egyáltalán nem feszélyezi őket, hogy én hallom-e, vagy sem... Azok a nők olyan ostobák, ezt mondják nekem: Kolbén, ezt kizárólag magának mondom el, tudom, nem adja tovább. És csakugyan nem adom tovább. Ha én elmondanék valamit, hát ez a társaság úgy, de úgy összetart, ez amolyan egymásba kefélt társaság...

A főnök a többi lányt, különösen a tanulókat, alaposan meghajszolja. Ezek buta libák, csak a férfiakon jár az eszük, a Sexy-t meg a Quick-et olvassák, este pedig a tévét nézik, ha valamelyik szívdöglesztő táncdalénekes óbégat.

Vannak Anitának szerelmek, egy napra, két hétre, de csak azzal fekszik le, akit rokonszenvesnek talál. Kivívott magának egyfajta szabadságot, mint például a bolondok szabadsága. Ő viselhet bármit, tehet, amit akar, a nők sikkesnek találják. — Vannak a városban, akik kezet csókolnak nekem. Enne dem. De valamikor még beléjük marok.

Izélitől ennyit! A könyv végén a fordító József László bemutatja a szerzőt, Max von der Grün, aki egyik megalapítója volt annak a dortmundi irodalmi csoportosulásnak, amely fő feladatául tűzte ki, hogy művészi-írói eszközökkel föltárja a munkásság világát. Ezért munkahelyéről elbocsátották, sőt feketelistára került. Most „szabadúszóként” szerkeszt, vitázik, ír, asztál, hogy az úgynevezett jóléti társadalmat meggyőzze a felszín alatti osztályellentétéről, arról, hogy a tőkés érdeke sohasem lehet azonos a munkásokéval. Erdemes nálunk is olvasgatni Max von der Grün műveit, amelyeknek érdekességét, feszültségét leginkább az események, a bennük sodródó alakok hitelessége adja.

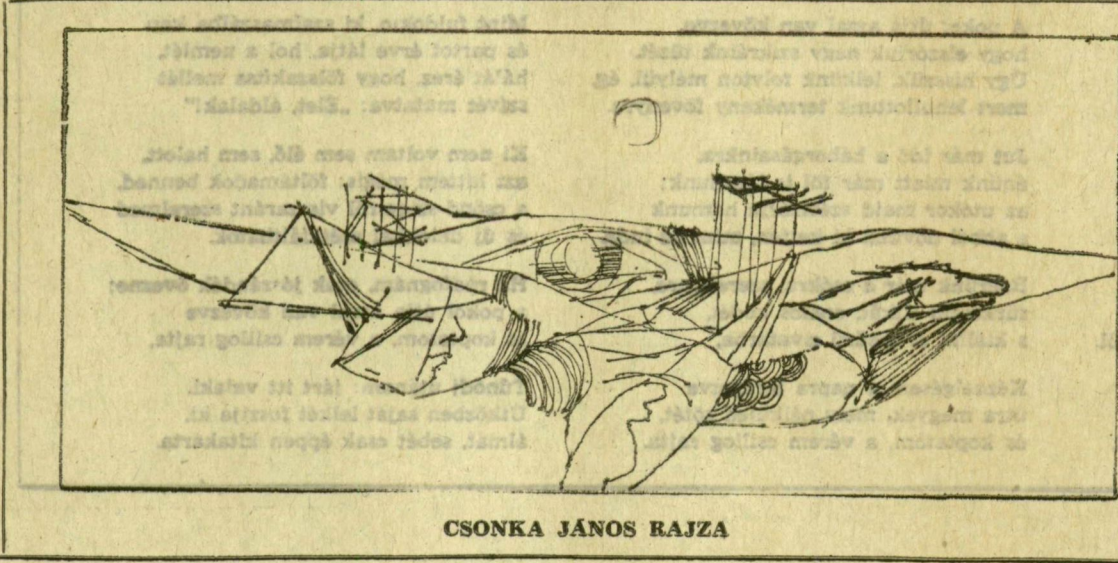
F. NAGY ISTVÁN

felelő személyi és dologi feltételek megteremtődése volt az alapja az osztály létrejöttének. Ugyanakkor a kor szorító szükségese is elősegítette, hiszen a meglévő, már összegyűjtött anyagmennyiség nagysága, a vizsgált korszak (nem a hagyományos történeti periodika jelöli ki a kutatási területeiket, hanem a helyi sajátosságok — Szeged és Csongrád megye történelmét a XVI. századtól, Szeged török elfoglalásától napjainkig vizsgálják) és a megközelítés differenciáltságának szükségessége rendszeres, iskoladulú és tervszerű feldolgozást igényel.

Feladatuk elsősorban Szeged és az egész megye történelme tárgyi emlékeinek és elméleti anyagának gyűjtése, földolgozása és bemutatása. Ezen túl a Móra Ferenc Múzeum munkatársai a pusztaszeri földosztás történelmi feldolgozását tűzték ki célul. Szentesen és Csongrádon a haladó agrárproletár- és kubikos-hagyományok, Makón a termelőszövetkezetek történetének kutatása szerepel központi témaként (ez utóbbi egy országos tévészorténeti múzeumban alapjáit veheti meg), Hódmezővásárhelyen a munkáshagyományok és az agrárélet tárgyi és szemléti dokumentumai után kutatnak. A központi témák mellett a múzeumi gondozásában van egy közigazgatás-történeti gyűjtemény, mely napjainkig rendszerei a közigazgatásunk fölépítését, intézményrendszerét. Ennek az országos hatókörű gyűjteménynek kezelője Dömény Zsolt.

Mint az új és legújabb kori történeti osztály munkatársai elmondták, elsődleges feladatuk a társadalmi osztályok, rétegek, népcsoportok életének, szociális helyzetük változásainak, politikai-ideológiai gondolkodásmódjuknak, szervezeteinek (például betegsegélyző egyesület, szakszervezeti dalárda stb.) történeti kutatása, tárgyi emlékeinek összegyűjtése, visszaemlékezések gyarapítása. A Magyar Tudományos Akadémia támogatja az agrárélettel kapcsolatos kutatásaikat, így sikerül mind teljesebbé tenni a Pallavi-

CSÓNKA JÁNOS RAJZA